

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN BAŞARI ÖYKÜLERİNE
YÖNELİK ULUSLARARASI HABER AJANSLARINDA YER ALAN
HABERLERİN ANALİZİ

İrem GİRĞİN¹

Yakup BURAK²

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

¹ Dr.

Milli Eğitim Bakanlığı

E-Posta

iremgrn.0@gmail.com

ORCID

0000-0002-5361-9945

² Dr. Öğr. Üyesi

Trakya Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

E-Posta

Yakupburak87@hotmail.com

ORCID

0000-0002-0640-4749

Başvuru Tarihi / Received

15.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted

27.09.2023

Bu çalışmanın amacı özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine yönelik uluslararası haber ajanslarında yer alan haberlerin doküman analizi yöntemiyle incelenmesidir. Araştırmaya 2002-2022 yılları arasında BBC News ve CNN News haber kanallarında yayınlanan, özel gereksinimli bireylerin başarı hikâyelerini ele alan haberler incelenmiştir. Çalışmada özel gereksinimli olma ve bir başarı öyküsüne sahip olma kriteri göz önünde bulundurularak (BBC News haber kanalından 35, CNN News haber kanalından 16 haber) toplam 51 haber çalışmaya dahil edilmesine karar verilmiştir. Çalışmada veriler SPSS-26 paket programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre; özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerinin en çok İngiltere’de ve ABD’de yer alan bireylerden oluştuğu görülmüştür. Özel gereksinimli bireylerin çoğunlukla spor alanında başarı elde ettiği, çok azının politika, akademik beceri vb. alanlarda başarıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Uluslararası haber ajanslarının spor alanında başarı elde eden özel gereksinimli bireyleri sanat, akademik beceri, politika, sosyal/mesleki yaşam ve sosyal sorumluluk gibi alanlarda başarı elde edenlere göre daha fazla haber olarak sundukları tespit edilmiştir. Spor alanında da çoğunlukla başarı öykülerine yönelik haberlerin yelkencilik ve atletizm de olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Haber Ajansı, Özel Gereksinimli Birey, Başarı Öyküsü, Haber Analizi.

ANALYSING SUCCESS STORIES OF INDIVIDUALS WITH
SPECIAL NEEDS IN INTERNATIONAL NEWS AGENCIES

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the news about the success stories of individuals with special needs in international news agencies with document analysis method. Within the scope of the study, success stories of individuals with special needs broadcasted on BBC News and CNN News between the years 2002 and 2022 were analyzed. Unrelated studies were eliminated considering the criteria of being with special needs and having a success story, as a result of this procedure it was decided

GiRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

to include a total of 51 news(35 news from BBC New news channel, 16 news from CNN News) in the study. Data of the study were analyzed in the SPSS-26 package program. According to the findings obtained from the analyzes; It is revealed that the success stories of individuals with special needs has mostly consisted of individuals from England and the USA. Individuals with special needs were mostly successful in the field of sports, few of them were found successful in the areas of politics, academic skills, etc. It has been determined that international news agencies presented individuals with special needs who were successful in the field of sports in news more than those who achieved success in fields such as art, academic skills, politics, social/professional life and social responsibility. In the field of sports, it was determined that the news about success stories consisted mostly of news about success of individuals in areas sailing and athletics.

Keywords: International News Agency, Disabled People, Success Story, News.

GİRİŞ

Medya günümüz dünyasında topluluğa bilgi yayma konusunda kritik öneme sahip bir endüstri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle medya kullanımı günlük yaşantının da ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Pirsl ve Popovska, 2013). Ayrıca medyanın bireylerin tutum ve davranışlarının değiştirilmesi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna dair elde edilen önemli kanıtlar bulunmaktadır (Derzon ve Lipsey, 2002; Hoewe ve Peacock, 2020; Sears ve Kosterman, 1994). Bu etkinin, medya mesajının içeriği ve dikkat çekiciliği dahil olmak üzere buna benzer birçok nedenden kaynaklandığı söylenebilir (Bortz ve Braune, 1980; Bozkurt, 2006; Serter ve Yıldız, 2021). Toplumun davranışlarını ve düşüncelerini iyi veya kötü yönde etkileme gücü olan medya organlarının bireylere ulaştırdığı mesajlar bu noktada önem taşımaktadır (Nelson, 2000). Bu etkileme gücünün daha güçlü bir bakış açısıyla tüm topluluklara yayılmasında önemli bir etkiye sahip olan medya iletişim araçlarının toplum içerisinde hiç azımsanmayacak bir orana sahip olan özel gereksinimli bireylere (ÖGB) karşı tutumların olumlu anlamda değiştirilmesinde önemli derecede etkisinin olduğu söylenebilir (Çakmak, vd., 2017; Erman, 2022; Sezer ve Gürsoy, 2022; Yıldırım, 2015; Yavalar, 2020). Medya organlarının içerikleri incelendiğinde özel gereksinimli bireylere ilişkin yapılan paylaşımların olduğu da görülmektedir (Hall, 2021; Lund ve Vaughn-Jensen, 2012).

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Medyada özel gereksinimli bireylerin yer aldığı gönderiler yayın organlarına göre farklılık göstermektedir. Gold ve Auslander (1999) tarafından yapılan bir çalışmada özel gereksinimli kişilere atıfta bulunmak için kullanılan terminolojinin, nüfusun geniş bir yelpazesine ulaşan kitle iletişim araçlarında özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları ve düşünceleri olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir. Benzer bir biçimde McQuail (2000) kitlesel iletişim araçlarının eğitsel girişimler için merkezi kanallar olarak kullanılabilmesini ve halkın özel gereksinimli bireyler gibi belirli insan gruplarına yönelik yaklaşımlarını etkileyebileceğini belirtmiştir. Ayrıca Hafferty ve Foster (1994) haber medyasının özel gereksinimli bireylere ilişkin olumlu anlamda tutumların yansıtılmasında önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla medya araçlarının ve etkilerinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Medya araçları, özel gereksinimli bireyleri yansıtma şekline göre birçok araştırmacı tarafından hatalı ve negatif önyargıları besleyici olarak nitelendirilmiştir (Ulu, 2013; Panitch, 1995; Yavalar, 2020). Nitekim yapılan pek çok çalışmada psikiyatrik rahatsızlıkları olan bireyleri tehlikeli ve tehditkâr, şiddet eylemlerinde bulunma olasılığı olan veya aileleri ve iş hayatı olmayan mağdur olarak gösteren ve genel olarak olumsuz ifadelerle yansıtıldığı vurgulanmaktadır (Byrd ve Elliott, 1988; Çelenk, 2009; Dursun, 2007; Kuyucu, 2019; Zola, 1985). Bununla beraber alanyazındaki birçok çalışma özel gereksinim kavramının çeşitli medya kaynaklarında olumsuz ifadelerle yansıtıldığını belirtmiştir (Atikaslan, 2022; Boztepe ve Çelik, 2022; Nelson, 1994). Benzer bir biçimde Donaldson (1981) da özel gereksinimli bireylerin filmlerde ve televizyon programlarında travma sahibi, aşırı tepkiler veren, karakter kusurları taşıyan ve absürt davranış eğilimleri gösteren kişiler olarak yansıtıldığını ifade etmiştir. Buna ek olarak Signorielli (2009) medyada ırk, yaş, cinsiyet ve gereksinim gruplarına göre azınlıkların yansıtılma şekillerini incelemiştir. Başka bir çalışmada Signorielli (1989) zihinsel yetersizliği olan bireylerin medyada kötü veya başarısız olarak betimlendiğini vurgulamıştır. Bu bilgilere ek olarak Zhang ve Haller (2013) özel gereksinimli bireylere yapıştırılan olumsuz imaj damgasını incelemiştir ve

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

bu bireylere yakıştırılan negatif sıfatların kişileri bunalıma sokma ihtimali olduğuna dikkat çekmiştir.

Yapılan çalışmalar özel gereksinimli bireylere ilişkin olumsuz tutumların büyük ölçüde gözlemsel öğrenme yoluyla oluşturulduğunu göstermektedir (Elliott ve Byrd, 1982). Bu nedenle toplumdaki özel gereksinimliliğe yönelik sosyal tutumlarla ilgili bilgileri aktaran birincil iletişim kaynaklarından olan medya organlarını incelemek önem taşımaktadır. Ayrıca medya organlarında özel gereksinimli bireylerin başarılarına yönelik yapılan haberlerin daha fazla yaygınlaştırılması ve bu haberlere daha fazla dikkat çekilmesi özel gereksinimli bireylerin de içinde yaşamış olduğu toplum tarafından olumlu algıların inşa edilmesi için son derece önemli olduğu söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin medyada yansıtılma şekillerine ilişkin çalışmalar olduğu görülmüştür (Abwao ve Mishra, 2021; Goggin ve Newell, 2003; Swain vd., 2004). Ayrıca özel gereksinimli bireylerin medyada negatif yansıtılışına ilişkin çalışmalar olduğu da bulunmuştur (Briant vd., 2013; Dahl, 1993; Worrell, 2018; Zhang ve Haller, 2003). Bununla beraber alanyazın taraması sonucunda özel gereksinimli bireylere yönelik gerçekleştirilen ihmal ve istismar haberlerinin bireylerin başarı hikayelerine kıyasla daha fazla yaygınlık kazandığı tespit edilmiştir (Bulut ve Karaman, 2018; Fırat, 2007; Metin vd., 2014; Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği, 2016). Bununla beraber özel gereksinimli bireyleri örseleyici ve olumsuz yönde etiketleyici haberlerin bilimsel çalışmalarla daha yaygın ve yoğun bir biçimde alanyazına sunulduğuna yönelik pek çok araştırma olduğu görülmüştür (Çelik ve İpçi, 2020; Sezer ve Gürsoy, 2022). Bu literatür bilgileri ışığında; özel gereksinimli bireylere ilişkin ihmal, istismar veya kişilerin özel gereksinim türlerine ilişkin negatif etiketlenme gibi durumların bilimsel çalışmalarda yürütülmesinin aksine daha olumlu bir sosyal davranış olarak onların başarı öykülerine odaklanan ve bu başarılı öykülerini bilimsel yollarla alana kazandırmanın daha olumlu bir toplum inşa etme adına önemli bir ön adım olacağı düşüncesinden hareketle bu çalışmada özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine yönelik uluslararası haber ajanslarında yer alan haberlerin doküman analizi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır.

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

2.Yöntem

Bu çalışmada özel gereksinimli bireylere ilişkin olumlu haberlerin incelenmesinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, verilerin incelenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analizi yöntemidir (Corbin ve Strauss, 2008). Merriam ve Tisdell (2016), basılı ve elektronik belgelerin analiz edilmesi, gözden geçirilmesi ve yorumlanmasının, araştırılan konuya ilişkin derinlemesine bilgiler elde etmek için çok iyi bir yöntem olduğunu ifade etmiştir.

Döküman analizi süreci ele alınan belgelerdeki verileri bulmayı, anlamlandırmayı ve sentezlemeyi gerektirir; sürecin devamında ana temalar, kategoriler ve vaka örnekleri halinde düzenlenen veriler sunulur (Labuschange, 2003). Bu kapsamda, bu araştırmaya Ağustos 2002 ve Mayıs 2022 tarihleri arasında **CNN News** ve **BBC News** haber kanallarında yayınlanan, özel gereksinimli bireylerin başarı hikâyelerini ele alan haberler incelenmiştir. Doküman analizinde bu haber kaynaklarının seçilme nedeni, uluslararası yayın yapması, dünya çapında oldukça yaygın bir yayın ağının olması, okur kitlesinin en yüksek düzeyde olması, güvenilir haber kaynakları olması ve çevrimiçi haber arşivine sahip olmasıdır. Bu haber ajansları iki ayrı kıtadan tüm dünyaya haber servis etmektedirler. Doküman analizi yönteminin, verimli, düşük maliyetli ve yürütülmesi bağımsız olmasından dolayı araştırmacıya birçok avantaj sağladığı belirtilmiştir (Bryman, 2012). Bowen'a (2009) göre doküman analizi süreci; a) gözden geçirme, b) iyice okuma ve c) yorumlama aşamalarından oluşmaktadır. Forster'a (1995) göre ise doküman analizinin adımları sırasıyla şu şekilde belirtilmiştir; a) dökümanların bulunması, b) dökümanların orjinalliğinin kontrol edilmesi, c) dökümanların incelenip anlaşılması, d) dökümanlardan elde edilen verilerin analiz edilmesi, a) verilerin sunulmasıdır.

2.1. Örneklem Grubu ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın evrenini 2002-2022 yılları arasında CNN News ve BBC News çevrimiçi haber kanallarında yayınlanmış olan haberler oluşturmaktadır. Veri toplama süreci başında belirlenen anahtar kelimeler olan “disability and success” ve “disabled success” anahtar kelimeleri BBC News ve CNN News çevrimiçi haber sitelerinde

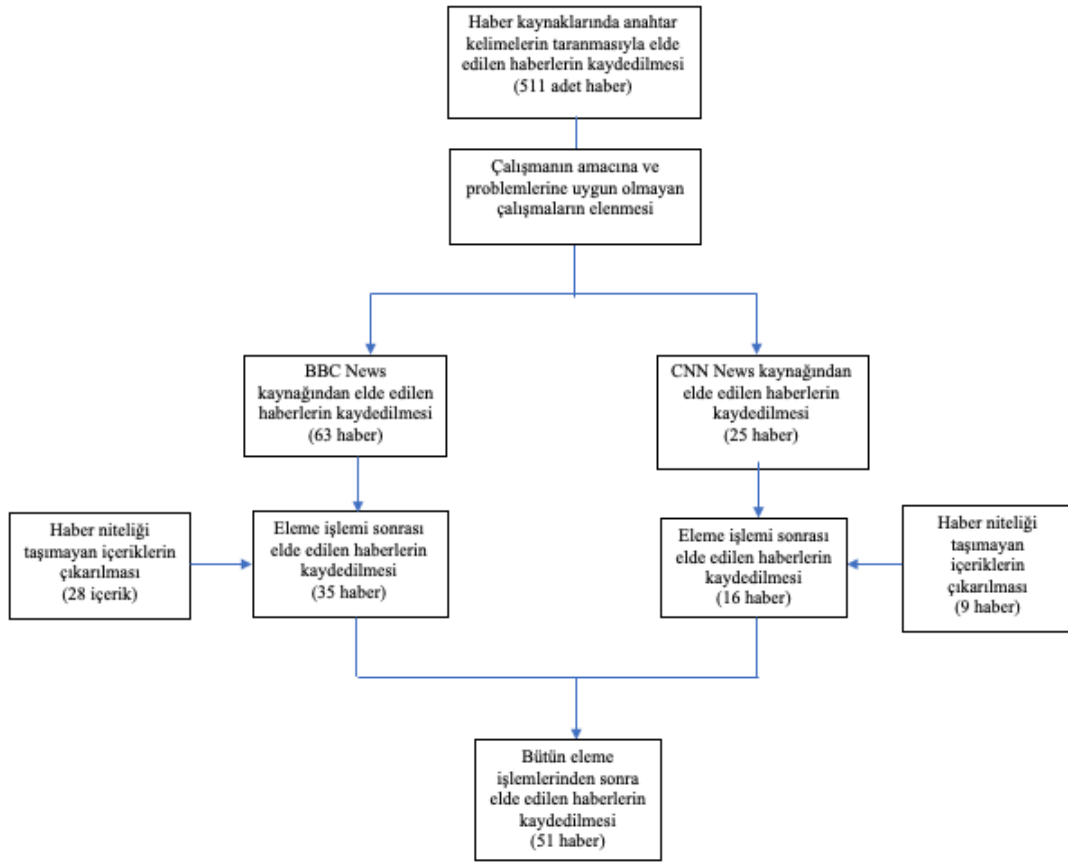
GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

taranmıştır. Çıkan haberlerin içerisinden “özel gereksinimli olma ve bu özel gereksinime rağmen başarı öyküsüne sahip olma” ölçütüne göre 2002-2022 yılları arasındaki tüm haberler belirlenmiştir ve bu araştırma sonucunda toplamda 511 adet habere ulaşılmıştır. Çalışmanın kuralları çerçevesinde, araştırmaya uygunluk kriterlerini sağlayan toplam 88 adet haber dokümanına ulaşılmıştır (*Şekil 1*). Tespit edilen haberler, belirli eleme kriterlerine tabi tutulmuştur ve bazı eleme aşamalarının sonucunda toplam 51 adet haberin doküman analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Bu çalışmada örneklem yöntemi olarak ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi; daha önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Ölçüt araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014). Örneğin, bir okula yirmi günden fazla devam etmeyen öğrencilerin belirlenmesi, bir bina yapım projesi veya bir tedavi programının tamamlanması için tahmin edilen sürenin aşılması durumunun araştırılması ölçüt örneklemesidir (Patton, 2005). Bu çalışma için belirlenen ölçütler özel gereksinimli ve olma ve başarı öyküsüne sahip olma olarak belirlenmiştir.

Şekil 1. CNN News ve BBC News haber ajansından incelenecek başarı öykülerinin seçilme süreci

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Bu çalışma kapsamında 2002-2022 yılları arasında CNN News ve BBC News çevrimiçi haber sitelerinde yayınlanmış olan özel gereksinimli bireylerin başarılarını ortaya çıkaran haberler ele alınmıştır. Bu konuya ilişkin alanyazında yeterli çalışma olmamasından ötürü gerekli verinin elde edilebilmesi için tarama kriteri olan tarih aralığı geniş tutulmuştur. Elde edilen haberler belirlenen anahtar kelimeler olan “disability and success” ve “disabled success” sözcüklerinin taranması sonucu sınıflandırılarak belirli kriterlere göre incelenmiştir. Çalışma kapsamına alınması uygun görülen haberler pdf formatına dönüştürülerek her habere bir ID verilmiştir. Haberler böylece ayıklanıp sınıflandırıldıktan sonra kodlamalara geçilmiştir.

2.2.Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi SPSS-26 paket programında gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde yüzde ve frekans değerlerine bakılmıştır. Bu çalışmada elde edilen

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

verilerin kategorilere ayrılması, düzenlenmesi ve belgelerin incelenmesi kapsamında içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir (Bowen, 2009). Araştırmada değerlendirilecek kategoriler belirlendikten sonra, kümelenen kalıp ve kavramların belirlenmesi için karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır. Haber kaynaklarından elde edilen veriler, ortak özelliklerine göre temalara ayrılmıştır. İçerik analizi kapsamında veriler belirtilen kategorilere göre analiz edilmiştir. Analiz aşamasında haberler şu alt başlıklara göre kategorilere ayrılmıştır; a) haber ajansı, b) haberin türü, c) haberin yapıldığı ülke, d) haberin yayınlandığı yıl, g) habere konu olan özel gereksinimli bireylerin yaşı, h) habere konu olan özel gereksinimli bireylerin cinsiyeti, j) habere konu olan özel gereksinimli bireyin gereksinim türü, k) habere konu olan özel gereksinimli bireyin başarı türü, l) habere konu olan özel gereksinimli bireyi başarıya iten etmen.

İçerik analizi yaparken önemli bir nokta da kodlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanmasıdır. Kodlayıcılar arası güvenlik iki veya daha fazla gözlemcinin ya da kodlayıcının verdiği puanların güvenilirliğinin incelenmesidir. Kodlayıcıların ölçme aracındaki aynı maddelere verdikleri puanların birbirine yakınlığı güvenliliğin yüksek olduğunun göstergesi olarak belirtilmiştir (Bıkmaz-Bilgen & Doğan, 2017; Büyüköztürk vd., 2022; Yıldırım & Şimşek, 2013). Verilerin kodlanması aşamasında kodlayıcı güvenilirliğinin sağlanması için veriler iki farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre kodlayıcılar arası uyum yüzdesi %70 olmalıdır. Hesaplama yapılırken Miles & Huberman (1994) güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100) kullanılmıştır. Sonuç olarak kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi %92 olarak hesaplanmıştır, bu uyum kodlamaların yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak kodlayıcılar arası uyum yüzdesinin %70'in oldukça üstünde olması çalışmadaki verilerinin kodlayıcılar arası güvenilirlik açısından oldukça yüksek düzeyde bir güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir (Alhojailan, 2012).

3.Bulgular

Bu çalışmada uluslararası haber kaynakları olan BBC News ve CNN News çevrimiçi haber ajanslarında 2002-2022 yılları arasında özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine ilişkin yayınlanmış 51 haberin analizleri yapılmıştır. Bulgulara

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

ilişkin veriler analiz aşamasında incelenip derlenerek aşağıda verilmiş tablolarda verileri farklı kategorilere göre düzenlenmiştir.

Tablo 1. Haber ajanslarının yayın türleri ve haberlerin yayınlandığı ülkelerin frekans ve yüzde dağılımı

Haber Ajansı	BBC News		CNN News		
	n	%	n	%	
Haber Sayısı	35	68,6	16	31,4	
Yayın Türü	Haber	20	57,1	11	68,8
	Haber/ses kaydı	3	8,6	-	-
	Haber/video	9	25,7	5	31,3
	Haber/TV programı	2	5,7	-	-
	Haber/radyo programı	1	2,9	-	-
	Toplam	35	100,0	16	100,0
Ülke	İngiltere	30	85,7	2	12,5
	ABD	-	-	9	56,3
	Gana	1	2,9	1	6,3
	Japonya	-	-	1	6,3
	Rusya	-	-	1	6,3
	Katar	-	-	1	6,3
	Afganistan	-	-	1	6,3
	Avustralya	1	2,9	-	-
	Malawi	1	2,9	-	-
	Endonezya	1	2,9	-	-
	Belçika	1	2,9	-	-
	Toplam	35	100	16	100

Tablo 1 incelendiğinde, özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine ilişkin yapılan haberlerin yazılı haber, ses kaydı, video, TV programı ve radyo programı formatlarında yapılmış olduğu görülmüştür. Yayınlanan haberlerin formatları haber kaynaklarına göre değerlendirildiğinde; BBC News kaynağının en sık yazılı haber türünde (%57,1) ve CNN News kaynağının da yazılı haber türünde (%68,8) yayını yaptığı görülmüştür. Bunu takip eden en çok kullanılan diğer haber türleri incelendiğinde BBC News kaynağında videolu haber (%25,7) türü olduğu, CNN News kaynağında da videolu haber (%31,3) olduğu belirlenmiştir.

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Çalışmalar yayınlandıkları ülkelere göre ele alındığında özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine ilişkin yayınlanan çalışmaların BBC News kaynağında en sık İngiltere’de (%85,7), CNN News kaynağında ise ABD’de (%56,3) yayınlandığı görülmüştür.

Tablo 2. Haberlerin kaynaklarına göre yayınlanma yılları frekans ve yüzde dağılımı

Haber Ajansı	BBC News		CNN News		
	n	%	n	%	
Yayınlanma yılı	2002	1	2,9	-	-
	2003	2	5,7	-	-
	2004	3	8,6	-	-
	2006	1	2,9	-	-
	2008	2	5,7	-	-
	2009	4	11,4	-	-
	2010	1	2,9	-	-
	2011	2	5,7	-	-
	2012	2	5,7	3	18,8
	2013	1	2,9	2	12,5
	2014	-	-	2	12,5
	2015	2	5,7	3	18,8
	2016	6	17,1	1	6,3
	2017	1	2,9	-	-
	2018	3	8,6	-	-
	2019	1	2,9	4	25,0
	2021	1	2,9	1	6,3
	2022	2	5,7	-	-
	Toplam	35	100,0	16	100,0

Çalışmaya dahil edilen haberler yayınlanma yılları bakımından karşılaştırıldıklarında özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine ilişkin yapılmış olan haberlerin BBC News kaynağında en sık 2016 yılında (%17,1), CNN News kaynağında ise 2019 yılında (%25) yayınlandıkları görülmüştür. Buna ek olarak konuya ilişkin yapılmış, bu yılları takip eden haberlerin en sık BBC News kaynağında 2009 yılında (%11,4) ve CNN News kaynağında ise 2012 (%18,8) ve 2015 (%18,8) yıllarında yapılmış olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Haberlerdeki özel gereksinimli bireylerin yaş ve cinsiyet özellikleri frekans ve yüzde dağılımı

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Haber Ajansları	BBC News		CNN News		
	n	%	n	%	
Yaş	18 yıl	1	2,9	3	18,8
	19 yıl	1	2,9	1	6,3
	20 yıl	1	2,9	-	-
	22 yıl	-	-	1	6,3
	23 yıl	-	-	1	6,3
	24 yıl	-	-	1	6,3
	25 yıl	1	2,9	1	6,3
	26 yıl	1	2,9	-	-
	27 yıl	2	5,7	-	-
	28 yıl	1	2,9	-	-
	30 yıl	-	-	1	6,3
	33 yıl	-	-	2	12,5
	37 yıl	2	5,7	-	-
	38 yıl	1	2,9	-	-
	39 yıl	1	2,9	-	-
	40 yıl	-	-	1	6,3
	46 yıl	-	-	1	6,3
	55 yıl	-	-	1	6,3
	60 yıl	1	2,9	-	-
	Kayıp veri	22	62,9	14	87,5
Toplam	35	100	16	100	
Cinsiyet	Kadın	11	31,4	5	31,3
	Erkek	21	60,0	11	68,8
	Kayıp veri	3	8,6	-	-
	Toplam	35	100,0	16	100

Yayınlanmış haberler özel gereksinimli bireylerin yaş özelliklerine göre incelendiğinde, yayınlanmış başarı öykülerindeki bireylerin çoğunlukla BBC News kaynağında 37 yaşında (%5,7), CNN News kaynağında ise 33 yaşında (%12,5) oldukları belirlenmiştir. Bu bulgulara ek olarak, bazı haberlerde özel gereksinimli bireyin yaşı belirtilmediğinden ya da haberin türünün farklı olmasından dolayı BBC News kaynağında %62,9 ve CNN News kaynağında %87,5 oranının bir veri kaybı olduğu ortaya çıkmıştır.

Haberler özel gereksinimli bireylerin cinsiyet özellikleri bakımından ele alındıklarında haberlerdeki başarı öykülerinin BBC News kaynağında en çok erkek (%60) bireylerden oluşmakta da olduğu, CNN News kaynağında da en çok erkek

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

(%68,8) bireylerin haberlerin öznesi olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak haber kaynaklarında %8.6'sının (3 kişi) cinsiyetine ilişkin bilgilerine yer verilmemiştir.

Tablo 4.Haberlerdeki özel gereksinimli bireylerin özel gereksinim türleri ve başarı türleri frekans ve yüzde dağılımı

Haber Ajansı		BBC News		CNN News	
		n	%	n	%
Özel gereksinim türü	Fiziksel Yetersizlik	13	37,1	8	50,0
	Serebral Palsi	6	17,1	4	25,0
	Görme Yetersizlik	4	11,4	2	12,5
	İşitme Yetersizlik	1	2,9	-	-
	Müsküler distrofi	4	11,4	-	-
	Süreç Hastalık	4	11,4	1	6,3
	Çoklu Yetersizlik	1	2,9	-	-
	Otizm Spektrum Bozukluğu	-	-	1	6,3
	Tüm Yetersizlik Grupları	2	5,7	-	-
	Toplam	35	100,0	16	100,0
Başarı Türleri	Spor	20	57,1	11	68,8
	Sanat	5	14,3	3	18,8
	Akademik Beceri	2	5,7	-	-
	Politika	1	2,9	-	-
	Sosyal/Mesleki Yaşam	4	11,4	1	6,3
	Sosyal Sorumluluk	3	8,6	1	6,3
	Toplam	35	100,0	16	100,0

Yapılan çalışmalar bireylerin özel gereksinim türleri bakımından ele alındıklarında BBC News kaynağında en çok fiziksel yetersizliği olan bireylerin (%37,1) CNN News kaynağında da yine en çok fiziksel yetersizliği olan bireylerin (%50) başarı öykülerinin yayınlandığı görülmüştür. Sonuç olarak her iki haber kaynağında da özel gereksinimli bireylerin çoğunlukla fiziksel yetersizliği olduğu görülmüştür.

Çalışmalar özel gereksinimli bireylerin başarı türleri bakımından analiz edildiklerinde BBC News kaynağında özel gereksinimli bireylerin en çok spor alanında (%57,1) başarılı oldukları, CNN News kaynağında da bireylerin en çok spor

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

alanında (%68,8) başarılı oldukları görülmüştür. Sonuç olarak her iki haber kaynağında da özel gereksinimli bireylerin çoğunlukla başarı öykülerinin spor alanında olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin çoğunluğunun fiziksel yetersizliğe sahip olması ve başarı öykülerinin de spor olması oldukça manidar bir sonuçtur.

Tablo 5.Haberlerdeki özel gereksinimli bireylerin başarı alanlarına ilişkin dağılımlar frekans ve yüzde dağılımı

Haber Ajansı	BBC News		CNN News		
	n	%	n	%	
Spor	Yüzme	2	10,0	2	18,2
	Yelken	4	20,0	1	9,1
	Dağcılık	3	15,0	1	9,1
	Binicilik	3	15,0	-	-
	Judo	1	5,0	-	-
	Atletizm	2	10,0	3	27,3
	Kayak	-	-	1	9,1
	Golf	1	5,0	-	-
	Masa tenisi	2	10,0	-	-
	Araba yarışı	1	5,0	1	9,1
	Tekerlekli sandalye yarışı	1	5,0	1	9,1
	Triatlon	-	-	1	9,1
	Toplam	20	100,0	11	100,0
Akademik Başarı	Edebiyat Ödülü	1	50,0	-	-
	Oxford'dan mezun olan ilk Afrikalı ÖGB*	1	50,0	-	-
	Toplam	2	100	-	-
Politika	Politika	1	100	-	-
Sosyal Hayat / Çalışma Hayatı	Satış rekoru	1	25,0	-	-
	Sunuculuk başarısı	1	25,0	-	-
	Taksicilik	1	25,0	-	-
	Kutup kâşifi	1	25,0	-	-
	İş kadını	-	-	1	100,0
Toplam	4	100,0	1	100,0	
Sosyal Sorumluluk	Farkındalık projesi	4	40,0	1	100,0
	Sosyal medya farkındalık çalışmaları	2	20,0	-	-
	ÖGB* istihdam başarısı	3	30,0	-	-
	Ulaşılabilirliğe ilişkin proje	1	10,0	-	-
	Toplam	10	100,0	1	100,0

*ÖGB= Özel gereksinimli birey

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Tablo 5 incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin spor alanındaki başarılarının BBC News kaynağında en çok yelken alanında (%20) olduğu, CNN News kaynağında da atletizm alanında (%27,3) olduğu görülmüştür. Özel gereksinimli bireylerin akademik başarılarını konu alan haberlerin yalnızca BBC News kaynağında ele alındığı, bu başlıklar edebiyat ödülü alma (%50) ve Oxford'dan mezun olan ilk Afrikalı özel gereksinimli birey olma (%50) olarak sınıflandırılmıştır. Bireylerin politik başarısını inceleyen haberlerin sadece BBC News kaynağında yayınlanmış olduğu ve bu haberin sadece bir tane olduğu göze çarpmıştır. Bu bulgulara ek olarak özel gereksinimli bireylerin sosyal hayatta ve çalışma hayatlarındaki başarılarını inceleyen haberlerin sırasıyla satış rekoru kırma (%25), sunuculuk başarısı (%25), taksicilik (%25) ve kutup kâşifliği (%25) olarak ele alındıkları görülmüştür. Son olarak bireylerin sosyal sorumluluk alanındaki başarılarını ele alan haberlere bakıldığında, BBC News kaynağındaki haberlerde en çok farkındalık projesi (%40) türünde başarı elde ettiği, CNN News kaynağında da farkındalık projesi (%100) türünde ele alındığı görülmüştür.

Tablo 6.Haberlerdeki özel gereksinimli bireylerin başarılarına ilham kaynağı olan etkenler frekans ve yüzde dağılımı

Haber Ajansı	BBC News		CNN News		
	n	%	n	%	
İlham kaynağı	Aile	4	66,7	6	75,0
	Ünlü bir kişi	1	16,7	-	-
	Katıldığı bir etkinlik	1	16,7	1	12,5
	Tanımadığı yabancı biri	-	-	1	12,5
	Toplam	6	100,0	8	100,0

Haberlerdeki başarı öyküleri olan özel gereksinimli bireylerin ilham kaynaklarına göre sınıflandırıldıklarında BBC News kaynağındaki haberlerde en çok "aile" (%66,7) faktörünün, CNN News kaynağında da yine "aile" (%75) faktörünün ilham kaynağı olarak belirtildiği ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu bulgusunda özel

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

gereksinimli bireylerin başarı öykülerinin arka planında yer alan ve onları cesaretlendirenlere yönelik bazı örneklerle yer verilmiştir.

CNN News kaynağında yer alan H51 kodlu haberde; *“tanımadığı biri tarafından ilham alan özel gereksinimli birey, mayına basma sonucu ayaklarını kaybetmiştir. Hastanede yabancı birinin ziyareti sonucunda, bireyin Amerikada protezlerinin yapılmasını maddi anlamda karşılamıştır. Ardından özel gereksinimli birey yüzme yarışmalarında katılmaya karar vermiştir.”*

BBC News kaynağında yer alan H22 kodlu haberde; *“ünlü bir kişiden etkilenen özel gereksinimli birey, araba kazası sonucu ayaklarını kaybetmiştir. Çocukluğundan beri ilham kaynağı olan Lewis Hamilton gibi yarış arabası pilotu olmak istemektedir, daha sonrasında bu hayallerini azimle gerçekleştirmiş ve yarış pilotu olmuştur.”*

BBC News kaynağında yer alan H12 kodlu haberde; *“katıldığı bir etkinlikten ilham alan kişi, daha önce katıldığı yelkencilik etkinliğinden etkilenerek kendisi de yelkencilik yapmaya karar vermiştir ve daha sonrasında bu sporda başarı elde etmiştir.”*

CNN News kaynağında yer alan H50 kodlu haberde; *“katıldığı bir etkinlikten ilham alan kişi de yaşadığı bir kaza sonucu boynunun kırılması neticesinde belden aşağısı felçli kalmıştır. Felçli durumdayken katıldığı bir yelkencilik etkinliği sonucunda etkilenerek kendisi de yelkencilik yapmak istemiş ve bu alanda başarı elde etmiştir.”*

Haberlerde yüzdellik olarak özel gereksinimli bireylerin başarısına en fazla ilham olan kişinin ailesi olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; *“ailesinden ilham alan kişiler de Edebiyat ödülü alma (H3), Oxford’dan mezun olan ilk afrikalı özel gereksinimli birey (H26), engelli masa tenisinde derece alma (H32), tırmanıcılıkta başarılı olma (H34 ve H36), yüzmede başarılı olma (H37), triatlonda derece elde etme (H41), tekerlekli sandalye yarışında başarılı olma (H42), atletizmde başarılı olma (H48)”* gibi başarılar elde etmişlerdir.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle özel gereksinimli bireylerin başarılarına ilham olan kişi veya etkinliklerin *“aile, ünlü bir kişi, katıldığı bir etkinlik, tanımadığı*

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

yabancı biri” çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çeşitliliğin içerisinde öğretmenlerin olmaması oldukça manida bir sonuç olarak görülebilir.

SONUÇ

Özel gereksinimli bireylerin olumsuz kalıplarla medyada temsil edilmesi durumunun hem ulusal alanyazında hem de uluslararası alanyazında sıklıkla karşılaşılan bir problem olduğu belirlenmiştir (Byrd ve Elliott, 1988; Kuyucu, 2019). Özel gereksinimli bireylerin medyadaki yansıtılma şekilleri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde medya organlarının büyük çoğunluğunda yetersizliği olan bireyleri desteğe ihtiyaç duyan, ihmal ve istismara uğramaya meyilli ve psikolojik olarak stabil olmayan kişiler şeklinde etiketlendirdikleri görülmüştür (Çelik ve İpçi, 2020; Fırat, 2007; Gardner ve Radel, 1978; Metin, Bilgin ve Yıldırım, 2014). Özel gereksinimli bireylerin medyada temsil edilmiş şeklinin olumsuz kalıp yargılarını pekiştirip bireylere ilişkin ayrımcılığın yolunu açabileceği daha önce yapılmış çalışmalarda da ifade edilmiştir (Gardner ve Veno, 1976; Yavalar, 2020). Buna ek olarak, özel gereksinimli bireylerin medyada yansıtılma biçimlerinin, bireylerin kısmi de olsa imajını ve dolaylı olarak da insanların özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ve düşüncelerini etkilediği daha önce yapılmış bir çalışmada ifade edilmiştir (Gardner ve Veno, 1976). Dolayısıyla özel gereksinimli bireylere yönelik bu olumsuz bakış açısının bir nebze değiştirilmesi ve bireylerin yaşadıkları negatif etiketlenmenin önlenmesi amacıyla bu çalışma kapsamında özel gereksinimli bireylerin uluslararası haber kaynaklarında yayınlanmış başarı öyküleri incelenmiş ve analiz edilmiştir. Belirlenen haber veri tabanları anahtar kelimelerle taranmış, çalışmaya katılması düşünülen haberler belirli eleme aşamalarından geçirilerek son olarak dahil edilmesine karar verilen haberler frekans ve yüzdelik dilimlerine göre analiz edilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen uluslararası haber ajanslarında yer alan haberler öncelikle haberlerin türlerine ve ülkelere göre ele alınmıştır. Haber kaynaklarının ilgili konuya ilişkin en çok yazılı haber türünde içerik ürettiği tespit edilmiştir. Ayrıca özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerinin en çok İngiltere’de ve ABD’de yer alan başarı elde etmiş özel gereksinimli bireylerden oluştuğu görülmüştür. BBC News kaynağında bu durum alanyazınla alakalı haberlerin en çok yapıldığı ülke olarak

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

%85,7 oranında İngiltere, CNN News haber kaynağı içinse %56,3 ile ABD olarak ortaya çıkmıştır. Ele alınan haber veri tabanlarının uluslararası olduğu faktörü göz önünde bulundurulduğunda, bu bulgu haber kaynaklarının ilişkili konuda beklenilenden daha kısıtlı alanda yayın yaptıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu her iki haber ajansı da uluslararası yayın yapmasına rağmen özel gereksinimli bireylerin başarılarına yönelik haberleri daha çok kendi ülkelerinden yaptıkları tespit edilmiştir. Hâlbuki bu iki haber ajansının da yayın politikaları incelendiğinde uluslararası bir vizyona sahip oldukları görülmektedir (Denk, 2007; Compaine, 2002; Gilboa, 2005). Bu çalışmada belirtilen iki haber ajansı, uluslararası ve dünyanın birçok tarafından haberleri toplamasından dolayı seçilmiştir (Gilboa, 2005; Robinson, 1999). Dolayısıyla haber ajanslarının dünyanın birçok ülkesinden çeşitli haberler sunulması beklenmiştir. Haber ajanslarının özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerine yönelik ulusal haberlerini çoğunlukla paylaşmasının bu nedenlerden ötürü manidar bir sonuç olduğu görülmüştür.

Çalışmaya dahil edilen uluslararası haber ajanslarında yer alan haberlerin yayınlanma yıllarına göre ele alındıklarında özel gereksinimli bireylerin başarı öykülerini ele alan çalışmaların BBC kaynağında en çok 2016 ve CNN kaynağında ise en çok 2019 yıllarında yayımlandıkları görülmüştür. Haberler özel gereksinimli bireylerin yaş dağılımına göre ele alındıklarında haberlerde BBC kaynağında en sık olarak 37 yaşında ve CNN kaynağında en çok 18 yaşındaki bireylere ilişkin başarı öykülerinin ele alındığı görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizler göstermiştir ki, iki haber kaynağında da en sık erkek özel gereksinimli bireylerin başarı öyküleri kadın özel gereksinimli bireylere göre daha çok yayınlanmıştır. Ayrıca haberler bireylerin yetersizlik türüne göre ele alındığında; en çok fiziksel yetersizliği olan bireylerle ilişkili başarı öykülerinin yayımlandığı ve özel gereksinimli bireylerin her iki haber ajansında da en çok spor alanında başarılı oldukları görülmüştür. Yani uluslararası haber ajanslarının spor alanında başarı elde eden özel gereksinimli bireyleri diğer alanlarda başarı elde edenlere göre haber olarak daha fazla sundukları tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak fiziksel yetersizliği olan bireylerin finansal olarak desteklenmesi veya toplumlarda başarı öyküsünün daha çok bu alanda

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

kazanılacağına yönelik algının oluşmasından kaynaklanabilir (Berman, 2010; Gold ve Gold, 2007). Nitekim yapılan bir çalışma, fiziksel yetersizliği olan bireylerin paralimpik sporlarda katılımda bulunabilmesi için finansal desteklerin önemli bir rol oynadığını belirtmiştir (Cardoso vd., 2019). Yapılan çalışmalara göre haberlerin büyük bir çoğunluğunda paralimpik olimpiyatların yayın açısından önemli görüldüğü vurgulanmıştır (Berman, 2010; Gold ve Gold, 2007; Legg ve Steadward, 2011; Luongo, 2007). Bu durumun nedeni toplumda paralimpik olimpiyatların daha fazla itibar görmesi veya bu alanın daha görünür olmasına bağlanmıştır (Legg ve Steadward, 2011; Luongo, 2007). Ayrıca yapılan bir çalışmada paralimpik olimpiyatlarının başarılı olma durumu ve spor etkinliğiyle başarıya ulaşma kavramları arasında güçlü bir bağ oluşturulduğu ifade edilmiştir (Legg ve Steadward, 2011). Buna ek olarak Guttman (1976) paralimpik olimpiyatlarının yalnızca spor yapmak amacı değil, aynı zamanda rehabilitasyon amacı da taşıdığını ifade etmiştir. Tüm bu durumlarla birlikte uluslararası haber ajansların sadece toplumların beklentilerini yerine getirmenin yanı sıra diğer tüm alanlar başarı elde eden bireylere yönelik yayınlar yapmaları veya web sayfalarında haberleri kategorize ettikleri gibi özel gereksinimli bireylerin başarılarına yönelik yönelik bir sekme de açmaları önerilebilir.

Çalışmaya dahil edilen uluslararası haber ajanslarında yer alan özel gereksinimli bireylerin başarı alanlarına ilişkin dağılım incelendiğinde; özel gereksinimli bireylerin çoğunlukla spor alanında başarı elde ettiği, çok azının politika, akademik beceri vb. alanlarında başarıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Spor alanında başarı öykülerine yönelik haberlerin çoğunlukla yelkenciliği ve atletizmi konu alan haberlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Huang ve Brittain (2006) engelli sporlarının bireylere toplumun yarattığı etiketlemeden uzaklaştırıcı bir yol sunduğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak özel gereksinimli bireylerin yetersizlik türüne bağlı olarak sporun iyileştirici ve bütünleştirici bir etkisi olduğu belirtilmiştir (Thomas ve Smith, 2008; Wilson ve Clayton, 2010). Sonuç olarak sporda başarı yakalayan özel gereksinimli bireylere ilişkin daha fazla haber yayınlanması sporun rehabilite rolünün yadsınamaz olmasına bağlanabilir.

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Çalışmaya dahil edilen uluslararası haber ajanslarında yer alan özel gereksinimli bireylerin başarısına ilham olan veya onları destekleyen kişi veya kurumlara ilişkin dağılımlar incelendiğinde; özel gereksinimli bireylerin başarılarına ilham olan kişi veya etkinliklerin “*aile, ünlü bir kişi, katıldığı bir etkinlik, tanımadığı yabancı biri*” şeklinde çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca haber ajanslarının özel gereksinimli bireylerin başarısına ilham olan veya onları destekleyen kişi veya kurumlara ilişkin yapmış oldukları haberlerde çok az yer vermeleri oldukça önemli bir bulgu olarak düşünülebilir. Bununla beraber başarıya ilham olan kişi veya kurumların içerisinde öğretmenin olmaması oldukça manidar bir sonuç olarak vurgulanabilir. Yapılan bir çalışmaya göre, öğretmenler gelecek nesillerin düşünme becerilerini ve davranışlarını etkileyerek model davranışlarda bulunmaktadır (Malureanu ve Enachi-Vasluianu, 2021). Ayrıca bireylerin motivasyonlarının ve başarıma arzularının öğretmenlerin gösterdiği pozitif tutum ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Wood, 2017). Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin başarılı olmasında onları motive eden etkenler arasında öğretmenlerin olmaması manidar bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında özel gereksinimli bireylere yönelik olumsuz algıların azaltılması için özel gereksinimli bireylerin başarı öyküleri ele alınarak bir doküman analizi yapılmıştır. Bu çalışma ile özel gereksinimli bireylerin genel olarak hayatını devam ettirebilmeleri için bağımlı oldukları algısını azaltmak ve bireylerin çoğunluğunun toplum içerisinde uyum sağlamaya ilişkin hayati becerilere sahip olduklarını vurgulayarak özel gereksinimli bireylerin toplum içerisindeki imajına ilişkin farkındalık uyandırılması amaçlanmıştır. Medyanın örseleyici ve etiketlendirici gücü göz önünde bulundurulduğunda ve çalışma kapsamındaki literatür taramasında alanyazındaki çalışma yetersizliği düşünüldüğünde, bu konuya ilişkin yapılmış araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yani özel gereksinimli bireylere yönelik şiddet, ihmal veya istismar ile ilgili çalışmaların aksine iyi örneklerin yaygınlığının artırılması gerekmektedir ve yapılan çalışmaları daha çok prososyal davranışlar açısından ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla ileride yapılacak çalışmalarda bu araştırmanın bir önyak olması umulmaktadır. İleride

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

yapılacak çalışmalarda ulusal ve uluslararası veri tabanlarında farklı anahtar kelimeler kullanılarak tarama yapılabilir ve veriler bir araya getirilebilir. Ayrıca benzer bir araştırma Türkiye’de yayın yapan ulusal haber ajansları üzerinden de yürütülebilir. Bununla birlikte ulusal ve uluslararası haber yapan ajansların karşılaştırılması da yapılabilir.

Fiziksel yetersizliği olan özel gereksinimli bireylerin dışındaki diğer engel türlerine sahip bireylerin de paralimpik olimpiyatlarda olduğu gibi finansal kaynaklarla desteklenmesine yönelik uluslararası kuruluşlar tarafından destek fonları veya projeler yürütülebilir.

Haber ajanslarının özel gereksinimli bireylerin başarısına ilham olan veya onları destekleyen kişi veya kurumlara ilişkin yapmış oldukları haberlerde çok az yer verdikleri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda haber ajanlarına özel gereksinimli bireylerin başarısına yönelik yapılan haberlerde başarıya ilham veren kişilere daha fazla yer vermeleri önerilebilir.

Uluslararası haber ajanslarının özel gereksinimli bireylere yönelik başarı öykülerini tüm dünyadan toplayarak yayınlamaları, sadece bir veya birkaç ülkede başarı elde eden özel gereksinimli bireylerle sınırlandırmamaları önerilebilir. Buna ek olarak Türkiye’de yerel ve ulusal haber ajanslarında özel gereksinimli bireylerin başarılarına ilişkin yapılmış haberlerin doküman analizi şeklinde bir çalışma yapılabilir.

Uluslararası haber ajanslarının özel gereksinimli bireylere yönelik yayınladığı başarı öykülerinin yıllara göre artış sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle haber ajanslarının iyi örneklerinin daha da yaygınlaşması adına bu tür haberlere daha fazla yer vermeleri önerilebilir. Ayrıca literatürde özel gereksinimli bireylerin ihmal ve istismarına ilişkin yapılan çok fazla çalışma olduğu görülmüştür, engelli bireylerin bu olumsuz etiketlenmeden etkilenmemeleri amacıyla, daha prososyal bir anlayış göz önünde bulundurularak toplumda özel gereksinimli bireylere yönelik bireylerin başarılarını vurgulayan çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 11 (2), 1317-1343.

KAYNAKÇA

- Abwao, M. & Mishra, S. (2021). Media, culture, and news framing of disability in Kenya's Daily Nation newspaper. *In Disability Representation in Film, TV, and Print Media* (pp. 235-254). Routledge.
- Alhojailan, M. I. (2012). Thematic analysis: A critical review of its process and evaluation. *West East Journal of Social Sciences*, 1(1), 39-47.
- Atikaslan, H.O. (2022). İnternet haberlerinde sakatlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(2), 624-640.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2006) *Özürlülerin Yazılı Basında Yer Almasına İlişkin Araştırma ve Analiz Raporu*. T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Berman, G. (2010). Financing the London 2012 Olympic Games. *House of Commons Library Standard Note SN3790*.
- Bıkmaz-Bilgen, Ö. & Doğan, N. (2017). Puanlayıcılar arası güvenilirlik belirleme tekniklerinin karşılaştırılması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 8(1), 63-78.
- Bortz, J. & Braune, P. (1980). The effects of daily newspapers on their readers—Exemplary presentation of a study and its results. *European Journal of Social Psychology*, 10(2), 165-193.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Bozkurt, Y. (2006). *Reklamda bilgi içeriği: Türkiye'deki gazete ve TV reklamlarına yönelik karşılaştırmalı araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- Boztepe, V. & Çelik, Ö. (2022). Engelli bireylere yönelik cinsel saldırıların internet haberciliğinde temsili: Bursa'da engelli bir bireye yönelik cinsel saldırı örneği. *Beykoz Akademi Dergisi*, 10(1), 1-19.

GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Briant, E., Watson, N. & Philo, G.(2013).Reporting disability in the age of austerity:the changing face of media representation of disability and disabled people in the United Kingdom and the creation of new ‘folk devils’, *Disability&Society*, 28(1), 874-889.

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford, England: Oxford University Press.

Bulut, S. & Karaman, H. (2018). Özel gereksinimli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz., & Demirel., F. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (32. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Byrd, E.K.& Elliot, T.R. (1988). Disability in full-length feature frequency and quality of over an 11 year span. *International Journal of Rehabilitation Research*, 11(2), 143- 148.

Cardoso, V. D., Haiachi, M. D. C. & Gaya, A. C. A. (2019). Financial support for paralympic athletes in Brazil. *Journal of Physical Education*, 29.

Compaine, B. (2002). Global media. *Foreign Policy*, 20-28.

Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd edition). Thousand Oaks, CA: Sage.

Çakmak, C., Çapar, H., Konca, M. & Korku, C. (2017). Bir halk sağlığı sorunu olarak çocuklara yönelik şiddet: gazete haberleri üzerinden bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 85-101.

Çelenk, S. (2009). “Medya ve Ayrımcılık”. *Televizyon haberciliğinde etik*. Der: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Ankara: Fersa Matbaacılık.

GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Çelik, Ö. & İpçi, K. (2020). Zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik cinsel istismar: Ulusal haber ajanslarına yansıyan olgular üzerinden bir inceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 737-753.

Dahl, M. (1993). The role of the media in promoting images of disability: disability as metaphor, the evil crip, *Canadian Journal of Communication*, Toronto, 18(1), 75-80.

Denk, E. (2007). Medya ve uluslararası politika. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 4(13), 145-156.

Derzon, J. H. & Lipsey, M. W. (2002). A meta-analysis of the effectiveness of mass-communication for changing substance-use knowledge, attitudes, and behavior. İçinde W. D. Crano & M. Burgoon (Eds.), *Mass media and drug prevention: Classic and contemporary theories and research* (pp. 231–258).

Donaldson, J. (1981). The visibility and image of handicapped people on television, *Exceptional Children*. 47(6), 413-416.

Dursun, Ç. (2007). “Hak haberciliğinin doğası ve olanağı”. *İnsan hakları haberciliği*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları

Elliott, T.R. & Byrd, E.K. (1982). Media and disability, *Rehabilitation Literature*, 43(11-12), 348-355.

Erman, Y. (2022) haber değerlerini sorgulamak: anaakım gazetelerde Engelli Haberleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2022 (59), 84-104.

Fırat, S. (2007). *İstismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve rehabilitasyonu: Bir yataklı merkez modeli*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adli Tıp Anabilim Dalı, Adana.

Forster, N. (1995). The analysis of company documentation. C. Cassell & G. Symon (Eds). *Qualitative methods in organizational research: A practical guide*. London: Sage Publications.

Gardner, J. M. & Radel, M. S. (1978). Portrait of the disabled in the media. *Journal of Community Psychology*, 6(3), 269-274.

GİRĞİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Gardner, J. M. & Veno, A. (1976). A community psychology approach to police training. *Professional Psychology*, 7(4), 437-444

Gilboa, E. (2005). The CNN effect: The search for a communication theory of international relations. *Political communication*, 22(1), 27-44.

Goggin, G. & Newell, C. (2003). *Digital Disability: The Social Construction of Disability in New Media*, Rowman & Littlefield.

Gold, N. & Auslander, G. K. (1999). *Media reports on disability: a binational comparison of types and causes of disability as reported in major newspapers. Disability and Rehabilitation*, 21(9), 420-43.

Gold, J. R. & Gold, M. M. (2007). Access for all: the rise of the Paralympic Games. *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 127(3), 133-141.

Guttmann, L. (1976). *Textbook of sport for the disabled*. Aylesbury: HM & M.

Hafferty, F.W. & Foster, S. (1994). Decontextualizing disability in the crime mystery genre: The case of the invisible handicap. *Disability & Society*, 9(2), 185-206.

Hall, T. (2021). "I Hate Group Homes. They Suck." *Why People with Disabilities Deploy YouTube to Disclose Experiences of Group Home Violence, Abuse and Neglect* (Doctoral dissertation, Flinders University, College of Education, Psychology and Social Work.).

Hoewe, J. & Peacock, C. (2020). The power of media in shaping political attitudes. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, 19-24.

Huang, C. J. & Brittain, I. (2006). Negotiating identities through disability sport. *Sociology of sport journal*, 23(4), 352-375.

Kuyucu, M. (2019). "Engelli Çocuk ve Medya: Engelli Çocukların Medyadaki Temsili". (Ed. İsmail Alagöz) *Sosyal Bilimler Alanında Araştırma Makaleleri-4*, Ankara: Gece Akademi, s.54-84.

Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report*, 8(1), 100-103.

GİRGIN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Legg, D. & Steadward, R. (2011). The Paralympic Games and 60 years of change (1948–2008): Unification and restructuring from a disability and medical model to sport-based competition. *Sport in Society*, 14(9), 1099-1115.

Lund, E.M. & Vaughn-Jensen, J. (2012). Victimization of children with disabilities. *The Lancet*, 380(9845): 867-869.

Luongo, M. & Malafarina, A. G. (2007). *Intervista col disabile: vademecum fra cime e crepacci della disabilità* (52). FrancoAngeli.

Malureanu, F. & Enachi-Vasluianu, L. (2021). Teachers' influence on students in their lifelong development. *In society. integration. education. Proceedings of the International Scientific Conference* (2), 340-347.

Marshall, C. & Rossman, G.B. (2014) *Designing Qualitative Research*. Sage Publications, New York. McQuail, D. (2000). *McQuail's Mass Communication Theory*. London; Sage.

Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed). San Francisco, CA, Jossey-Bass.

Metin, A., Bilgin, N.G. & Yıldırım, V. (2014). Bakımevinde ölüm ile sonuçlanan özel gereksinimli çocuğa yönelik fiziksel istismar olgusu. *Adli Tıp Bülteni*, 19(3), 193-197.

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook*. California: SAGE Publications.

Nelson, J. (1994). The disabled, the media, and the information age. Westport, CT:Greenwood.

Nelson, J. A. (2000). The media role in building the disability community, *Journal of Mass Media Ethics*, 15(3), 180-193.

Panitch, M. (1995). *As if children matter: Perspectives in children, rights, and disability*, North York, Ontario: Roehher Institute.

Patton, M.Q. (2005) *Qualitative Research*. Sage, Thousand Oaks, CA.

GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Pirsl, D. & Popovska, S. (2013). Media mediated disability: How to avoid stereotypes, *International Journal of Scientific Engineering and Research*, 1(4), 42-45.

Robinson, P. (1999). The CNN effect: can the news media drive foreign policy? *Review of international studies*, 25(2), 301-309.

Sears, D. O. & Kosterman, R. (1994). Mass media and political persuasion. *Persuasion: Psychological insights and perspectives*, 251-278.

Serter, S. S., & Yıldız, S. (2021). Sosyal medya kampanyası aracılığıyla otizm farkındalığının ölçülenmesi ve artırılmasına yönelik bir iletişim çalışması. *Selçuk İletişim*, 14(4), 1844-1878.

Sezer, F. & Gürsoy, F. (2022). Türkiye’de yayınlanan gazetelerde yer alan özel gereksinimli çocuklara yönelik istismar haberlerinin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (81), 442-458.

Signorielli, N. (1989). The stigma of mental illness on television, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 33(3),325-331.

Signorielli, N. (2009). Race and sex in prime time: A look at occupations and occupational prestige, *Mass Communication & Society*, 12(3),332-352.

Swain, J., French, S., Barnes, C. & Thomas, C. (2004). *Disabling barriers, enabling environments (Second Edition)*, Sage.

Thomas, N. & Smith, A. (2008). *Disability, sport and society: An introduction*. Routledge.

Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği. (2016). *Özel gereksinimli bireylere yönelik fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olayları izleme raporu*. İstanbul: Hermes Tanıtım Ofset.

Ulu, E. (2013). *Televizyon haberlerinde sunulan engelli temsillerinin alımlaması* (yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi.

Wilson, P. E. & Clayton, G. H. (2010). Sports and disability. *Pm&r*, 2(3), S46-S54.

GİRGİN, İrem ve BURAK, Yakup (2023). Özel Gereksinimli Bireylerin Başarı Öykülerine Yönelik Uluslararası Haber Ajanslarında Yer Alan Haberlerin Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1317-1343.

Wood, R. (2017). *The Influence of teacher-student relationships and feedback on students' engagement with learning*. Cambridge: Cambridge Scholar Publishing.

Worrell, T. R. (2018). *Disability in the Media: Examining Stigma and Identity*, Lexington Books.

Yavalar, D.E. (2020). Yazılı basında engellilerin temsili: Hürriyet, Milliyet, Sabah Gazetesi örneği. *Kurgu*, 28(1), 308-326.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitapevi.

Yıldırım, Ş. B. (2015). *Engellilere ilişkin haberlerin hak haberciliği bağlamında değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi), Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Zhang, L. & Haller, B.A. (2003). Consuming image: How mass media impact the identity of people with disabilities, *Communication Quarterly*, 61(3), 319-334.

Zola, I. K. (1985). Depictions of disability, metaphor, message, and medium in the media: a research and political agenda. *The Social Sciences Journal*, 22(4), 5-17.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.